

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Poslušajte radio Ljubljana

KI ODDAJA ZA
ZAMEJSKE SLOVENCEVSAKO NEDELJO
OB POL DVANAJSTI URI

LETNIK V

DUNAJ, V SREDO, 1. XI. 1950

ŠTEV. 82 (344)

Vprašanje naslednika Trygve Lie-a še vedno ni rešeno

Kakor znano poteče mandat Trygve Lie-a kot generalnega sekretarja Organizacije združenih narodov s pričetkom leta 1951 in Varnostni svet si že tedne brez uspeha prizadeva, da bi rešil vprašanje novega sekretarja. Medtem ko se je večina držav-članic izrekla za ponovno imenovanje Trygve Lie-a, se Sovjetska zveza prej kot slej odločno zoperstavlja temu imenovanju, ker smatra dosedanje delo Trygve Lie-a za očitno strankarsko in je dosedanji sekretar po njenem mnenju popolnoma nesposoben za to mesto. Sovjetski zunanji minister Višinski je izjavil, da je Sovjetska zveza vložila proti ponovni izvolitvi Trygve Lie-a svoj veto.

Oborožitveno tekmovanje v Franciji

Francoski obrambni minister Jules Moch je izjavil v parlamentu, da bo imela Francija na podlagi načrta za zopetno oborožitev leta 1951 10 divizij, leta 1952 15 in leta 1953 20 divizij vojaštva. Leta 1951 bodo imele francoske suhozemske čete na razpolago orožje, vojaška vozila in oklopnike visoke kvalitete, ki bo vse izdelano v Franciji, hkrati pa je poudaril, da bo Francija prejela od ZDA za prvo četrtletje 1951 70 milijard frankov kredita.

Prva seja Medzavezniškega sveta s tremi civilnimi visokimi komisarji

Zadnji petek je bila na Dunaju seja Medzavezniškega kontrolnega sveta za Avstrijo, ki so se je prvič udeležili vsi trije civilni visoki komisarji ter sedanjí sovjetski visoki komisar generalni polkovnik Sviridov. Seji je predsedoval angleški poslanik in visoki komisar Sir Harold Caccia.

Višinski predlagal razorožitev za eno tretjino

Vodja sovjetske delegacije pri sedanju OZN Višinski je izjavil v političnem odboru Glavne skupščine napram zastopnikom zapadnih sil: Dajemo vam slovesno obljubo, da vam bomo nudili vse avtentične informacije o našem orožju ter o vseh naših oboroženih silah, ako vi akceptirate našelo razorožitve za eno tretjino in ste pripravljeni, skupno z nami resno razpravljati o tem vprašanju.

Nove štiri mednarodne pogodbe Rdečega križa v veljavi

V veljavo so stopile štiri mednarodne konvencije Rdečega križa, katerih smoter je, zmanjšati na čim manjšo mero vojne strahote.

Prve tri konvencije določajo zaščito bolnih in ranjenih vojakov na bojišču, vojnih ujetnikov in brodomcev. Posebna določba prepoveduje uporabljanje ujetnikov pri odstranjevanju kopenskih min in neeksplozivnih bomb.

Četrta konvencija določa ukrepe

Kitajci vkorakali v Tibet

Po poročilu sovjetske agencije TASS iz Pekinga je dobila druga kitajska suhozemska armada povelje za vkorakanje v Tibet, da izbojuje trem milijonom Tibetancev „svobodo, mir in demokracijo“. Kitajska vlada je vojake in oficirje, ki so udeleženi pri tej akciji, pozvala, da se zavedajo političnega pomena te akcije, da se združijo s prebivalstvom Tibeta in da z narodnimi manjšinami ravnajo pravično in pošteno. Nadalje naj se naučijo jezika prebivalstva in mu pomagajo pri premostitvi težkoč.

Kitajska vojska je vkorakala v Tibet v času, ko je bila tibetanska delegacija na poli v Peking, kjer naj bi se pogajali o tibetanskem vprašanju. Vodja te delegacije je izjavil, da bo kljub temu potoval v Peking.

Kakor poročajo iz dobro obveščanih krogov, je vkorakanje kitajskih čet v Tibet močno prizadelo tudi In-

dijo in pričakujejo, da bo ta korak kitajske vlade omajal dobre odnose med Indijo in Kitajsko. Kakor znano, se je razen sovjetskega bloka edino Indija dosledno zavzemala za sprejem zastopnika Nove Kitajske v Organizacijo združenih narodov. Visok funkcionar indijske socialistične stranke je izjavil, da Kitajska s svojim vkorakanjem v Tibet lahko zgubi podporo in prijateljstvo Indije. Zunanje-politični pododbor indijske vlade je ugotovil, da je kitajski ukrep v protislovju z zagotovilom, da bo kitajska vlada reševala tibetansko vprašanje na mirni in prijateljski podlagi.

Glede vkorakanja kitajskih čet v Tibet je poslala indijska vlada kitajski vladi protestno noto, na katero pa iz Pekinga še niso odgovorili. Tibetanska vlada pa je Indijo zaprosila za pomoč proti kitajskim oboroženim silam.

Konferenca obrambnih ministrov Atlantskega pakta

Zadnjo soboto so se v Washingtonu sestali obrambni ministri dvanajstih držav, ki so se svoječasno s podpisom pogodbe obvezale, da si bodo v primeru napada na eno izmed držav-članic nudile medsebojno pomoč. Glavni dve točki konference sta udeležba Zapadne Nemčije pri skupni obrambi Zapadne Evrope ter imenovanje vrhovnega poveljnika oboroženih sil atlantskih držav.

Posebno živahne debate pričakujejo v vprašanju udeležbe Zapadne Nemčije, ker se je Francija tik pred pričetkom konference izrekla proti postavitvi posebnih nemških edinic, medtem ko je ameriški obrambni minister Marshall pred kratkim izjavil, da predvidevajo Združene države Amerike postavitev desetih

nemških divizij v teku dveh let.

O vprašanju skupnega vrhovnega poveljnika je razpravljal že vojaški odbor Atlantskega pakta in je pričakovali, da bo za to mesto predlagal konferenci obrambnih ministrov bivšega vrhovnega poveljnika ameriških oboroženih sil Eisenhowerja.

Zapadna Nemčija šteje 47 milijonov prebivalcev

Po poročilih zapadnonemškega statističnega urada šteje Zapadna Nemčija danes več kot 47 milijonov prebivalcev; s tem se je prebivalstvo od leta 1946 povišalo za 3,85 milijona ljudi. Glavni vzrok temu povišanju števila prebivalcev je vrnitev 1,2 milijona vojnih ujetnikov.

Nova danska vlada brez socialistov

Danski parlament je razpravljal o ukinitvi racionizacije masla in je socialdemokratska vlada pri glasovanju o tozadevnem predlogu opozicije doživela popoln poraz. Stranke opozicije so namreč zahtevale, da bi ukiniteli racionizacijo, medtem

ko je vladá ta predlog odklonila, ker bi prosta prodaja masla povzročila mesečno izgubo 150 milijonov kron.

Ministrski predsednik Hedtoft je po glasovanju sporočil odstop svoje vlade in je danski kralj poveril nalogo za sestavo nove vlade liberalcu Eriksenu.

Po zadnjih poročilih je voditelj danskih liberalcev predložil kralju seznam svoje nove vlade, ki jo tvorijo zastopniki liberalne in konservativne stranke. Ministrski predsednik je Erik Eriksen, zunanji minister konservativcev Kraft, mesto ministra financ zavzema liberalec Kristensen in ministrstvo pravosodja vodi Helga Petersen (liberalna stranka).

Švedski kralj Gustav umrl

Po daljši bolezni je zadnjo nedeljo umrl v 92. letu starosti švedski kralj Gustav. Na njegovo mesto bo imenovan njegov sin Gustav Adolf.

Akademski pevski zbor iz Ljubljane je gostoval na Koroškem

Celovec, dne 30. oktobra 1950. — Akademski pevski zbor iz Ljubljane je odpel na svoji trodnevni turneji po Koroški svoj program na štirih pevskih koncertih in sicer je gostoval v soboto zvečer na Bistrici na Zilji, v nedeljo dopoldne v Celovcu, v nedeljo popoldne v Pliberku in v ponedeljek zvečer v št. Janžu v Rožu.

Vse prireditve so bile mogočne manifestacije slovenske pesmi, ki združuje in povezuje vse Slovence od najbolj južnih krajin do najbolj severne meje naše slovenske zemlje, ki pa je hkrati prijazni sel duha sprave in bratstva med narodi — sosedi. Kljub slabemu vremenu, dežju in snegu, so se zbrale na vseh prireditvah ogromne množice, da poslušajo lepe pesmi, ki so nam jih prinesli bratje iz bele Ljubljane. Val navdušenja je pozdravljal zbor na vseh prireditvah in hvaležna srca vseh koroških Slovencev spremljajo pevce v domovino z željo, da se naj kmalu spet vrnejo.

Podrobnosti o turneji Akademskega pevskega zbora iz Ljubljane bomo poročali v prihodnji številki našega lista.

Jugoslovanski Rdeči križ član izvršilnega odbora Lige društev Rdečega križa

V Monte Carlu je bilo XXI. zasedanje Sveta guvernerjev Lige društev Rdečega križa. Jugoslovanski Rdeči križ sta na tem kongresu zastopala predsednik jugoslovanskega Rdečega križa minister zvezne vlade dr. Pavle Gregorič in generalni sekretar dr. Olga Milošević.

Na plenarnem sestanku dne 20. oktobra je bil jugoslovanski Rdeči križ izvoljen za člana izvršilnega odbora Lige. Za člane izvršilnega odbora Lige so izvoljeni tudi Avstralija, Belgija, Kanada, Kitajska, Francija, Velika Britanija, Grčija, Filipini, Irak in Turčija. Jugoslovanski Rdeči križ je bil izvoljen tudi v posvetovalni odbor podmladka Lige društev Rdečega križa.

Za novega predsednika Lige je bil izvoljen Emil Sandström, predsednik švedskega Rdečega križa, podpredsedniki in člani pa so delegati Indije, ZDA, ZSSR, Venezuele in Turčije.

Naraščanje draginje na Zapadu

Po uradnih ameriških podatkih so realne mezde ameriških delavcev padle od leta 1944 za 28 odst., pri čemur so dobički kapitalistov, ki so leta 1939 po odbitku davkov znašali 5 milijard dolarjev, leta 1949, čeprav je kriza že bistveno znižala proizvodnjo, znašali 17,3 milijarde dolarjev. Prav tako je tudi v ostalih zapadnih državah. Mednarodni urad dela je marca objavil poročilo, da so v primerjavi s prejšnjim letom v 23 državah narasli stroški za življenjske potrebe. V Angliji se je zaradi devalvacij povečala draginja, znižale so se realne mezde. V Franciji so cene v primerjavi z letom 1938 narasle za 40-krat, mezde pa komaj za 9-krat.

Domačini smo na slabšem kakor tujci

Iz poročila deželne vlade in pisanja celovških dnevnikov je razvidno, da je na Koroškem že vedno 28.000 tako imenovanih razseljenih oseb ali DP-jevcev. Od teh se jih 8.600 nahaja v šestih taboriščih. Največjo skupino med njimi tvorijo folksdajčerji, katerih je samo v taboriščih 3.600. Ostali so pripadniki najrazličnejših narodnosti.

Iz objavljenih podatkov je razvidno, da ima vsako taborišče svojega zdravnika ter dve do tri bolniške sestre, v Seebach-u ob Osojskem jezzeru pa imajo svojo posebno centralno bolnišnico. V večini taborišč obstojajo posebne šole z ucnim redom javnih šol. V vseh teh šolah se poleg nemščine kot predmet vrši **ves pouk v materinskem jeziku otrok.** Madžarski in ruski DP-jevci imajo na razpolago tudi madžarsko oziroma **rusko gimnazijo.** Za poklicno izobraževanje imajo urejene posebne tečaje, v katerih se prav tako v svoji materinščini učijo in vežbajo v najrazličnejših obrtnih strokah. Za otroke poklicno zaposlenih DP-jevcev in za otroke brez staršev so urejeni v taboriščih posebni dežji domovi in otroški vrtci. Vsako taborišče ima tudi svoje gledališče, kjer predvajajo filme in uprizarjajo pripadniki posameznih narodnosti svoje prireditve.

DP-jevska taborišča so od lanskega decembra naprej pod avstrijsko upravo, stroške za vzdrževanje pa krije avstrijska zvezna vlada. **Samo za vzdrževanje šestih DP-jevskih taborišč na Koroškem potroši zvezna vlada 1 milijon in 600 tisoč šilingov vsak mesec.**

Za naše slovensko ljudstvo na Koroškem so ti podatki zanimivi predvsem zaradi tega, ker ob njih lahko ugotovimo, da posveča avstrijska vlada mnogo večjo skrb najrazličnejšim tujcem, ki se iz splošno znanih razlogov nočejo vrniti v svojo domovino ali pa so jo iz prav tako znanih razlogov zapustili, kakor pa Slovencem na Koroškem, ki nismo prišli šele v zadnjih letih iz vseh vetrov, temveč prebivamo tod že nad tisoč let kot del strnjeno naseljenega slovenskega naroda. **Vsega tega, kar nudi avstrijska vlada iz javnih sredstev DP-jevcem, ne nudi lastnim državljanom slovenskega rodu.**

Pouk na tako imenovanih dvojezičnih šolah se nikjer ne izvaja na polovico v materinščini, kakor to (nejasno sicer) predpisuje tozadevni zakon, temveč je celo pouk slovenščine kot predmet v veliki meri prepuščen samovolji učiteljev, katerih ogromna večina slovenščine niti zmožna ni. Slovenski dijaki morajo romati preko Karavank, če se hočejo šolati v svojem materinskem jeziku, ker vlada na Dunaju že vedno ni ugodila zahtevi Slovenske prosvetne zveze in vseh ostalih slovenskih organizacij po ustanovitvi slovenske gimnazije na Koroškem. Prav tako Slo-

venci nimamo na razpolago svojih obrtnih in gospodarskih šol, niti ne slovenskih dežjih domov in otroških vrtcev, da o slovenskem gledališču, ki bi bilo dotirano iz javnih sredstev, sploh ne govorimo, ko pa niti obstoječe kulturne ustanove Slovencev — Slovenska prosvetna zveza, krajevna prosvetna društva, odri, knjižnice, prosvetni domovi itd. — niso dobile popravljene niti tiste škode, ki so jo utrpeli v času, ko se je nemški šovinizem najbolj kruto izdivjal nad slovenskim narodom na Koroškem.

Če primerjamo ta dejstva s skrbjo, ki jo posveča vlada ureditvi DP-

jevskih taborišč, se pokaže zapolnjanje našega ljudstva v še bolj križeči luči.

Nočemo se spuščati v vprašanje, ali je država upravičena trošiti težke milijone mesečno za vzdrževanje tujcev na račun domačih davkoplačevalcev. **Pač pa z vso pravico podčrtavamo zahtevo, da v prvi vrsti poskrbi za to, da bo imelo slovensko ljudstvo na Koroškem vsaj v bodoče možnost enakopravnega razvoja na področju svojega gospodarskega, kulturnega in socialnega življenja in da Slovenci na Koroškem kot domačini ne bomo na slabšem kakor tujci.**

Drvarji se borijo za pravičnejše plače

Proti zemljiški gospodi so se dvignili v boj težaki delavci — drvarji. S štrajkom terjajo svoje pravice. Odložili so sekire, cepine in žage, s katerimi so prigarali izkoriščevalski zemljiški gospodi ogromna bogastva. Dvajset tisoč gozdnih delavcev — drvarjev štrajka v vsej Avstriji. Drvarji se že zavedajo svoje moči in odločno zahtevajo, da se jim izplača to kar v resnici zaslužijo, ne pa samo toliko, kolikor se zdi gospodi primerno. Tretji teden že vodijo drvarji pogumno borbo za povišanje plač, da bodo lahko nahranili svoje družine in prištedili nekaj denarja za one zimske mesece, ko drvar nima zaslužka.

Odkar so utihnile sekire po fratah v protest in svarilo gosposki, je nastal nemir in preplah po raznih „Forstamtih“. Gosposka se trese pred ogorčenostjo mišičastih drvarjev in se zato poslužuje različnih hlapcev. Emigranti raznih narodnosti, loveci, ki so tudi po večini tujci in pohlevni uradnički, so jim zvesti služabniki in čuvarji proti stavkajočim drvarjem. Drvarji — domačini pa odločno vztrajajo v pravični borbi, dokler ne dosežejo svojih

pravic; dokler se jim ne izplača zaslužek, ki jim gre.

Tudi na Koroškem, kjer je največ gozdov in so drvarji najbolj izkoriščani, v Selah, Slovenjem Plajberku, Št. Petru na Vašinjah, v Železni Kapli in drugod se borijo drvarji za zboljšanje svojega položaja.

Na drvarje, ki štrajkajo, pa pošiljajo razni „Forstamti“ razmnožena pisma, v katerih se zemljiška go-

Nov primer avstrijskega „pravosodja“

Dunajski dnevnik „Neues Oesterreich“, glasilo tako imenovanega „demokratskega združenja“, je v zadnjih dneh na široko poročal o poteku razprave pred dunajskim ljudskim sodiščem proti bivšemu kmetijskemu ministru v vladi Seyss-Inquarta inž. Antonu Reinthallerju, ki je bil obdolžen veleizdaje in ilegalnega pripadanja k nacistični stranki. Kakor znano, je ta vlada podpisala zakon o priključitvi Avstrije k Hitlerjevi Nemčiji. Iz poročil omenjenega lista povzemamo naslednje:

Obtoženi Reinthaller je bil najprej kot strokovnjak v avstrijskem kmetijskem ministrstvu, leta 1938 je postal sam kmetijski minister v vladi Seyss-Inquarta ter končno državni podtajnik v nemškem prehranbenem ministrstvu. Nacistični stranki je pripadal od leta 1928 in si skupno z drugimi vidnimi nacisti prizadeval, da bi bil nacionalsocialistom omogočil vstop v vse javne ustanove, kakor tudi v deželne vlade in celo v zvezno vlado.

Med štiridnevno razpravo so nastopile kot priče številne politične osebnosti z bivšim predsednikom prve avstrijske republike Miklasom na čelu. Obtoženelec si je poleg tega najel kar tri odvetnike, katerih eden je ob tej priložnosti celo izjavil, da je zakon o vojnih zločincih protiustaven, hkrati pa je ostro napadel tudi avstrijska ljudska sodišča. Posebno značilno se je ob koncu razprave izjavil eden izmed odvetnikov,

spoda sklicuje na neke prednosti, ki jih baje nudi svojim drvarjem. Kakšne pa so te „prednosti“ v resnici, vedo drvarji sami najbolje. Vedo, da jih hoče grajščak in veleposestnik samo varati z lepimi besedami ter jih na zvit način preslepiti, da odnehajo od svojih pravičnih zahtev. V teh pismih grajščaki licemerno pristopajo k drvarjem, češ, da so drvarji o štrajku nepravilno in netočno obveščeni in jim hočejo soliti pamet s tem, „da bi jih pravilno in verodostojno obvestili o štrajku“. Ko pa je v pismu iznežena vsa grajska sleparija, ob koncu tudi grozijo, „da nima nihče pravice štrajkati“, in „pozivajo“ drvarje, da spel pričnejo z delom. Tudi na taka pisma bodo drvarji, ki so že zdavnaj spoznali, kako zemljiška gospoda živi od njihovih žuljev in jih ne pozna več, ko so izčrpani, stari in dela nezmožni, odgovorili z odločnim štrajkom. Gospoda pa je strah pred delavci — drvarji. Da bi omili-la v svojem pismu ostre besede, s katerimi se je spozabila: „Wir fordern Euch daher auf, die Arbeit wieder aufzunehmen...“, zaključuje n. pr. Thurn'sches Forstamt iz Železne Kaple svoje pismo z dne 20. oktobra 1950 zelo ponižno in v strahu: „Jeder kann, wenn er will, in Ruhe weiterarbeiten“!!!

Odgovor drvarjev pa je: Zavedamo se, da je usoda nas in naših otrok v naših lastnih rokah. Tuja gospoda nas bo izkoriščala samo tako dolgo dokler se ji bomo pustili.

ki je dejal, da je obtoženelec „napravil za našo težko preizkušeno domovino več kot vsak drugi v tej dvorani.“ In tudi obtoženelec sam je ob koncu izpovedal, da bi, če bi ponovno prišel v položaj 13. marca 1938, „spet molče akceptiral zakon o priključitvi“.

Po štirih dneh je ljudsko sodišče izreklo svojo sodbo in obsodilo inž. Reinthallerja zaradi ilegalnega članstva v NSDAP na tri leta ostre in poostrene ječe, **oprostilo pa ga je veleizdaje.** Ker je ta čas že odsedel v taborišču in preiskovalnem zaporu, ga je sodišče takoj odpustilo na svobodo.

Novemu primeru avstrijskega „pravosodja“ ni treba ničesar dodajati, saj smo bili ponovno priče, ko so bili vojni zločinci in nacistični funkcionarji navdse milo „kaznovani“, medtem ko so morali antifašisti in borci za pravice delovnega ljudstva skusiti vso ostrino avstrijskih sodišč.

Beg evropskega kapitala v Južno Ameriko

Po izbruhu korejskega spopada je bilo iz Evrope prenesenih okoli 300 do 400 milijonov dolarjev v Urugvaj. Urugvaj je po drugi svetovni vojni postal „švica za zapadno poloblo“. Dotok evropskega kapitala v Urugvaj je seveda znatno okrepil tamkajšnjo valuto.

Atomski znanstvenik izginil

Londonski časopisi posvečajo veliko pozornost vesti o odhodu profesorja Bruna Pontecorva, strokovnjaka za atomsko energijo, ki je odpotoval z letalom v Stockholm in od tam v Helsinke, nato pa po splošnem mnenju v SZ.

Pontecorvo je italijanski Žid, vendar je naturaliziran Anglež in je po vojni delal na Angleškem v Harwellu, kjer je središče za študije atomske energije. Pontecorvo je bil z ženo in otroki letoš na počitnicah v Italiji, 4. septembra pa, namesto da bi se vrnil na Angleško, je z letalom odpotoval v SZ. Na letališču v Helsinkih namreč za njega in družino ni bilo rezerviranih sedežev v letalu, ki potuje proti Stockholmu. Ker vodijo vse druge letalske zveze

iz Helsinkov v SZ, sodijo z gotovostjo, da je profesor odšel tja. Angleške oblasti so zaradi tega skrivnostnega izginotja posredovale pri italijanski policiji, ki je začela preiskovati celo zadevo.

Pontecorvo je pred uvedbo rasiističnih zakonov v Italiji sodeloval z znanim znanstvenikom Fermijem. Nato sta oba zapustila Italijo in odšla v ZDA, kjer sta sodelovala pri izdelavi atomske bombe. Po končani vojni se je Pontecorvo ustabil v Angliji in postal angleški državljan. Kot že rečeno, je deloval v znanstvenem središču Harwellu. Tu je bil v stikih z znanstvenikom Fuchsom, ki ga je angleško sodišče nedavno obsodilo na več let ječe, ker je vohunil za SZ.

Gostovanje Akademske folklorne skupine iz Ljubljane

Številno občinstvo se je udeležilo prireditve v Št. Jakobu v Rožu

IZ PARIZA NA

ALJAZIJE REBULA

Simon Gregorčič:

Tisto jutro je vozil ljubljanski vlak skoraj prazen iz Trsta. Bil sem sam v kupeju, kadil sem cigareto, strmel skozi okno v kraško pokrajino. Sonce je vstalo izza Repentabara in skozi kristalno ozračje obsevalo osivele gmajne, rumeneče rastline in razmetane kupe kamenja, ki je izraževalo neko toplo sivino.

Na Opčinah je stopila v moj kupe neka ženska.

Opravljena je bila okusno in iz skoraj ponosnega pogleda se je očitoval nek nenavadno samozavestni in prav tako pristno ženski značaj.

Odložila je veliko usnjeno torbico, sedla k oknu in se počesala. Vlak se je zganil z mesta, ko me je ogovorila v dobri, z nekaterimi francoskimi besedami pomešani italijanščini.

„Oprostite, ali bi mi vedeli povedati, kje bom morala izstopiti, da dobim zvezo z Reko?“

Povedal sem ji in jo vprašal, če govori morda francoski. Pritrdila mi je z navdušenjem in takoj sva se znašla v najživahnem razgovoru v francoščini.

Ponudila mi je „Le Figaro“. „Danes v Trstu nisem našla drugega“, je dejala. „Neverjetno, kako je temperatura že padla v Parizu. Pa spet stavke in stavke brez konca.“

„No, kako je kaj na splošno v Parizu in v Franciji?“ sem jo vprašal z velikim zanimanjem.

Gospa mi je obsežno govorila o težkih političnih borbah, o obupni preskrbi, o strahu, s katerim Parizani gledajo na prihajajočo zimo.

„Vendar vam priznam“, je rekla, „da grem rada iz Trsta. Ta strašna politična napetost, to blazno pogrevanje šovinizma, to sovraštvo! Francozi so mnogo bolj umerjeni, zato imam kljub vsemu raje Pariz. Vendar ste vi Slovenci v bistvu zdrav narod.“

„Ali potujete tudi Vi v Jugoslavijo?“ sem vprašal.

Francozinja se je globoko zresnila. „Ali vam je morda znano, kje je vas Prem? Jaz sem namreč prvič v teh krajih.“

Zavzdihnila je, odprla torbico in mi pomolila listino, na kateri mi je najprej padla v oči značka Rdečega križa.

Prebral sem v eni sapi:

„Potrjujemo, da je Rene Roncail, francoski državljani, rojen 1923, v prvi polovici novembra 1943 padel v Brkinih (Prem) v borbi proti nemškemu okupatorju. Naprošamo oblasti, da pomorejo gospe Roncail, materi padlega borca, ko bo skušala najti njegov grob.“

Janez Šolar:

Ko bom ležal v zemlji črni

Ko bom ležal v zemlji črni, v naši sveti zemlji rodni, nič se v žalost ne ogrni — v domovini smo svobodni.

Hčeram pa povej, sinovom, da smo padli za svobodo jaz in drugi, da rodovom našim polja cvetla bodo.

Da lahko bož svojo pesem sredi domov naših pela, da lahko bož, ko bo jesen, nagelje na grob mi dela.

KRASKI GROB

Tisti hip je leglo v moje srce nekaj neznansko težkega.

Nato je gospa iz odprte torbice vzela sliko: „Mon fils!“

Molk, ki je nastopil, je bil posvečen z veličino bolečine.

„Odšel je iz Trsta z drugimi delavci iz tovarne ob polomu Italije.

lagoma legal v kupeje, potniki so drug za drugim utihnili.“

Tam zunaj je padal večer na Kras v vsej svoji svečanosti. Nebo je vedno bolj črnelo v zamolko modrino, nad goličavo pokrajino se je razpredala meglena motnjava, ob okretih vlaka je sončna obla nizko nad ob-

Dan vseh svetih ves svet posveča spominu svojih dragih, svojih najbližjih. Vsaka družina poskrbi, da so očiščeni in okrašeni grobovi, kjer počivajo kosti prednikov, ki so ji dali življenje in vzgojo, ki so ji omogočili, da se prebija uspešno skozi življenje.

— Ta vidni zunanji znak dokazuje, da smo hvaležni pokojnim za vse, kar so storili za nas, da se bomo po njihovem zgledu ravnali in vzgajali bodoča pokolenja v pravičnosti, da jim bomo pokazali pravilno pot, po kateri morajo hoditi, da dosežejo svoj cilj. — Če se že z globoko pieteto in hvaležnostjo spomnimo na ta dan svojih najbližjih sorodnikov, staršev, bratov in sestra, kako pa se ne bi spomnili tistih nesebičnih in požrtvovalnih herojev, ki so dali svoja življenja za vse nas, za vso veliko družino človeštva, za našo sedanost in bodočnost? Kako se ne bi spomnili tisočev

in tisočev svežih grobov, kjer leži cvet naše generacije, naša mladost, ki je dala zadnjo srago svojega življenja, da se uniči v svetu tiranija in nazadnjaštvo, da zasveti povsod luč svobode, bratstva in pravičnosti. — Naša srca in misli

so tako tesno povezana z njimi, z našimi padlimi partizani - junaki, da jih občutimo na vsakem koraku, pri našem vsakdanjem delu, povsod. Njihova žrtev je omogočila, da svobodneje dihamo, da lahko izražamo svoje misli, da lahko uresničujemo naše ideale in programe. Njihova nesebičnost nam vliiva poguma, da vzdržimo težke viharje, da se borimo za boljše življenje.

— Vsi pošteni in miroljubni ljudje, vsi demokrati nosijo v svojih srcih veliko idejo naših padlih junakov, ki je prerodila in venomer preraja svet, ki ustvarja iz sužnja človeka, ki pobija temo in nosi svetlobo.

Dotlej mi je tu pa tam pošiljal kaka sporočila o sebi, potem pa nič več. Zbolel je. V ofenzivi v novembru so Nemci prodirali proti Premu. Ker ni mogel slediti ostalim na umiku, so ga tovariši skrili med razvaline neke požgane hiše. Nemci so ga našli. Kljub oslabeledosti se je branil do zadnjega. Ko so ga našli, so bili vsi naboji v njegovi pištoli izstreljeni. Mai le detail le plus terrible c'est...“

In mati je v svoji neznanski odporni sili povedala to, čemur se moje pero v grozi upira...

Vlak je ostal na sezanski postaji. Skozi vrata, ki jih je odprl jugoslovanski sprevodnik, je udaril občuten hlad. Tam zunaj so se krošnje kostanjev pregibale v jutranjem pišju. Vendar je bil dan poln sonca in jasnine. Gospa je spet spregovorila:

„Upam, da danes vsaj dospem tja. Ne vem, če bom imela dovolj denarja, lahko bi ga bila vzela več s seboj. Sicer bom imela stroške edinole za nov križ. Stari je verjetno že strohnel.“

„Je pokopan na pokopališču?“ sem rahlo vprašal.

„Da. Takrat so tudi napisali na križ ime: Rene.“

Vračala se je naslednji dan. Električni vlak je drvel kakor pobesnel, ritem upogibajočih se tračnic je udarjal mrzlično in oglušujoče kakor pošastna budilka. Mrak je po-

zorjem za hip zasijala v kupeje pa spet izginila.

Gospa Roncail je sedela pri oknu v nasprotni smeri vlaka, kakor da hoče z očmi čim dalje zasledovati bežečo pokrajino, katere po vsej verjetnosti ne bo videla nikdar več. Oči je imela kakor izpite od solz, obraz ji je bil upal in izmučen. Od časa do časa se je stresnila od mrza. Tedaj se je bežno ozrla krog sebe, kakor bi se žele v tistem hipu osvestila, si z robcem, ki ga cel dan ni odložila iz rok, otrla oči, pa spet zastrmela v mrak.

Prišla je bila odporna in skoraj pogumna, odhajala je zlomljena, kakor da so ji pošle človeške moči.

Vlak je drvel, se za nekaj sekund ustavil na mali postaji, pa spet zdrvel naprej. Medtem se je bilo popolnoma zvečerilo: v kupejih so medlo zažarele vijoličaste žarnice, zunaj so se iz dalje svetila okna v noč odelih vasi, ob progi so se bliskovito prehiteli telefonski drogovji kakor pošastne sence.

Gospa Roncail se je zazrla predse.

Nocoj ponoči okrog polnoči bo v Trstu, naslednji dan se poslovi od edinega brata. Materi je nesla takoj po prihodu v Trst na grob sveženj krizantem, jutri bo preveč zdelana od poti in od trpljenja, da bi jo mogla še enkrat obiskati za slovo. Odpotovala bo takoj popoldne, nasled-

Pozabljenim!

Vseh mrtvih dan!

Na tisto tiho domovanje, kjer mnogi spe nevzdravno spanje, kjer kmalu, kmalu dom bo moj in — tvoj,

nocoj se vsul je roj močan, saj jutri bo vseh mrtvih dan, vseh mrtvih dan!

Bledo trepeče nad grobovi tisoč svetil,

in križe, kamne vrh gomil jesenski venčajo cvetovi — vseh mrtvih dan!

Kjer dragi spe jim po pokopi, kleče, solze živčih tropi, oh, dušo tre jim žal in bol; pod zemljo pol, na nebu pol nocoj jim je srce:

na grob lijo grenke solze, v nebo gorke prošnje!

O, le klečite, le molite, po nepozabnih vam solzite, da bode grob od solz rosan, saj jutri bo vseh mrtvih dan, vseh mrtvih dan!

Solzite, molite!...

In jaz?

Ko misli vsakdo na svoj, koga, koga pa srce moje spominja se tačas?

Vas, zabljeni grobovi, kjer križ ne kamen ne stoji, ki niste venčani s cvetovi, kjer luč nobena ne brli.

O, če nikdo nocoj se vas ne spomni, pozabil ni vas pevec skromni in pa — nebo!

nji dan bo v Milanu, nato skozi Švico z brzovlakom v Pariz.

V salonu v Rue Orfevre bodo spet zabrenčali stroji, prihajala bodo slej ko prej naročila od starih in od novih klientov, Aldina bo kakor doslej z možem, mladim inženirjem kemije, prihajala vsak večer k mami na obisk... Ali bo čas utešil tudi gospo Roncail?

V salonu blizu mize s štedilnikom bo kakor v starih časih tudi v bodoče stala nizka starinska zofa, kamor se je Rene tako rad ulegel vsak večer, potem ko se je ves truden vračal s celodnevne pouka v industrijski šoli. Kolikokrat ga je morala mama zbuditi, da je šel v posteljo... V omari bo kot doslej na istem mestu visela obleka, ki jo je bila gospa Roncail naredila že pred leti, da bi z njo razveselila sina ob povratku... Tista obleka bo ostala tam vedno na istem mestu, dokler je ne bodo nekega dne z Renejevo sliko vred položili v njeno krsto.

In Rene počiva v kraški zemlji, na stotine kilometrov oddaljen od krajev, kjer bi mu bilo morda lažje umreti. Kakor počivajo Poljaki po gričih okoli Montecassina, kakor počivajo Rusi okoli Berlina, kakor počivajo Amerikanci ob puščobnih obalah Bretagne in Calvadosa, kakor ležijo Slovenci po kamenilih goličavah Dalmacije, kakor počivajo razkropljeni po vseh celinah tisoči in tisoči mladih, ki so umrli za svobodo.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Vellkovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsergürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschloßbach 17.

Pokopani niso pozabljeni!

Časa tvoja je — življenje tvoje!
Sam napolni z večnosti jo lekomi!
Vilvaj vanjo vsak dan dela dobra,
dela slavna za rojake svoje,
za rojake in za domovino!
Zlega čina pa ne ena kaplja
v čašo nikdar ti ne kane toto!
Truplo tvoje pač trohni v gomili,
ali čaša tvojih del ostane!
Narod tvoj bo pil iz čaše tvoje,
s pitjem njenim bode se napajal —
v delih svojih živel sam boš večno!

A Škere

V teh dneh polagamo vence zadnjih jesenskih rož, krizanteme, na kraje, ki krijejo ostanke onih, ki so nam bili v življenju dragi, ki jih ne bomo pozabili.

Slovensko ljudstvo se vedno in prav posebno danes z največjim spoštovanjem in hvaležnostjo spominja vseh padlih borcev in drugih žrtv, ki so dale življenje za boljšo bodočnost vsega človeštva.

Neizmerne so bile žrtve slovenskega naroda, tudi nas koroških Slovencev, in prav gotovo ni med nami nikogar, ki bi ne dal v tej borbi svojega prispevka.

Vendar nikdar ne pozabimo, da je vse to, kar smo dali mi, le malenkost v primeri s tem, kar so dali tisti junaki, ki se jih spominjamo danes. Življenje vsakega izmed njih je bila epopeja v borbi za svobodo, ki je zanje končala z junaško smrtjo. Za našo svobodo in za svobodo vsega človeštva so dali oni najdražje — dali so svoje mlado življenje.

S spoštovanjem in ponosom se vedno spominjamo vseh žrtv širom slovenske zemlje in po daljnem svetu in obljubljam, da bomo zvesto nadaljevali njihovo borbo, dokler ne bo za človeštvo nastopil oni srečni dan, ko bo odpravljeno s sveta sovraštvo in nasilna smrt in se bo naselil v človeških srcih mir, ko bo dosežena pravica in svoboda ter bo napočilo človeka vredno življenje vsemu trpečemu človeštvu.

SPZ naznanja

Slovensko prosvetno društvo „Peča“ vabi na kulturno prireditev z igro „SIN“, ki bo v nedeljo, dne 5. novembra 1950 ob 15. uri v Narodnem domu v Dobrli vasi.

Vsi prijatelji slovenske prosvete prisrčno vabljeni!

VLADIMIR NAZOR:

VODA

(5. nadaljevanje)

— Mastna? Kaj zato?... Ko bi bil kralj, bi jedel sam loj, — je dejal Koščec.

Ne jegulje ne kruha ni bilo več; lakoto smo potolažili. Toda — zdaj nas je začela mučiti druga stvar. Grižljaji so bili preslani, pa smo postali močno žejni. Zgalo nas je v grlu. Nebo v ustih nam je gorelo. Jeziki so nam bili suhi.

— Koščec! Dejal si, da nas boš tudi napojil.

— K morju pojdi, pa pij.

Toda vsi smo zarohneli. Celo jaz sem vpil, kajti tudi pri nas v hiši ni bilo niti kapljice vode več; zato, ker sem bil s kruhom in soljo plačal Koščino ribo in ker sem se ta trenutke čutil v vsem izenačenega s fantiči, s katerimi sem trpel isto žej. Poldne je bilo že minilo. Niti dehniti ni vetrič od nikoder, vse okrog pa nas žge, peče in draži našo žejo.

— Moraš! Tako smo se domenili. Vse ti damo, kar imamo.

— Ne držiš besede.

— Držim jo! — se je razvnel dolgin. Držim jo, toda bojim se, da ne boste hoteli z menoj, da vas bo pre-

Po naši zemlji

Medgorje. — Zelo redko kdaj se vsi so sledili zgledu svojih staršev. Samo enega je pobrala vojna, sin Gustej se ni več vrnil.

Mlinarjeva družina je ohranila, čuvala in dajala zgled vsej okolici v delavnosti, varčnosti, slovenskem gostoljubju in zvestobi svojemu narodu. Zaradi teh vrlin uživa Mlinarjeva družina povsod ugled in spoštovanje.

Slovesnost zlate poroke je bila v nedeljo 22. oktobra t. l. Vsi, ki so bili navzoči, zatrjujejo, da ne bodo kmalo pozabili tega slavnostnega dneva.

Mlinarjevemu ožetu in materi želimo vsi še mnogo srečnih in zadovoljnih let!

In veselimo se že, ko nas bo Mlinarjev Lojze povabil na ženitovanje.

Borovlje. Dosedanje borovljsko pokopališče je davno premajhno in že okoli 25 let govori, da bo treba urediti novo, obširnejše pokopališče in to predvsem zunaj mesta. Od leta do leta se je tiščalo to delo naprej, ker v prvi vrsti ni bilo za to potrebnih denarnih sredstev. V zadnjih letih je pritisnila na to tudi oblast že iz zdravstvenih ozirov in tako je končno prišlo tako daleč, da so morali začeti z delom in kdor pride danes v Borovlje, že lahko vidi kje bomo enkrat počivali. Tam med vasjo Dole in Medborovnico se bo razprostiralo 2 ha obsežno pokopališče. Dela so že precej napredovala in prav zadnje tedne je prišel neki pritisk, da mora biti tudi mrtvašnica tam še letos v surovem stanju pod streho, tako da se bo pokopališče predvidoma prihodnje leto izročilo namenu. — Požarna bramba Borovlje si je svoje poslopje tudi lepo uredila in si nabavila moderne vozove z brizgalnico, tako da bo kos vsem zahtevam in kar je glavno, da bo udarna in v najkrajšem času na mestu, kjer bo potrebno. — „Kelag“ zida sredi Borovljajev lično stavbo, kjer bo stanovanje stalnega monterja in hkrati tudi transformator. Splošno pa se sliši, da ljudstvo nič ni kaj zadovoljno s tem, da se mora vse pokoriti Kelag-i, posebno

tem ko se je sonce počasi spuščalo proti zatonu.

Ženske so se bile zbrale okrog suhljatega, bledičnega dekleta, ki je ležala vznak na tleh. Poskušale so jo dvigniti, prijemajoč jo od zadaj izpod pazduh, toda dekle je bilo trdo ko klada.

— Liva! Liva! Kaj me ne slišiš?

— Sama kost in koža je je, pa je težka, ko da je železna. In kako mrzla je!

Toda Livija je postajala vedno bolj trda. Gledala je predse z napol priprtimi očmi; premikala je ustnice, ko da je celja.

— Pustite jo v miru. Vem, kaj ji je. Takoj bo minilo. Kar na lepem. In dekle je zares kar samo sedlo; čudno se je zasmajalo, zahihitalo.

— Svetnica je, svetnica. Samo pri miru jo pustite!

Livija se je ozirala okrog sebe, suhljate roke je držala prekrižane na prsih, ki so ji jih razgalile, da bi ji odleglo. Iztegovala je vrat, visok in tenak, ko golovrata ptička; križenčila je usta in izrivala iz sebe globoke vzdihne, o katerih nisi vedel, ali se porajajo iz muk ali olajšanja. Obraz ji je postajal nekam jasnejši in lepši.

— Svetnica! Takoj jo boste slišale.

Ona pa se je smehljala, gledala proti nebu, govorila v nekaki zanesenosti:

— Oblak, dva!... Beli oblak na-

več strah... E, ko bi bila Goljat in Sibe tukaj!

— Ne bo res, ne!

— Prav. Vem, kje je voda; dobra voda.

Čudno smo ga pogledali.

On pa nam je pokazal Konšiljerjevo hišo onstran pristanišča, dolgo, prazno hišo z velikim dvoriščem, ki je obdana z visoko ograjo.

Molčali smo. Ni še tako strašno, če na silo odpreš vrata malega praznega vodnjaka zraven hiše in si poiščeš jeguljo na njegovem dnu; nekaj čisto drugega pa je, vlomiti, v zaprto dvorišče in v tujo zaklenjeno hišo, kjer je vodnjak tik pod kuhinjskim pločnikom. To je bila edina prazna hiša v pristanišču, v katero si nisem še nikoli upal stopiti. Pa že njen lastnik Konšiljer, ki je prebival v daljnem, lepem mestu! Velik gospod, o katerem so ljudje govorili samo pohvalno in strahoma!

— Potem pa poginite od žeje! — se je Koščec razvezil na nas. — Česa vas je strah? Saj ne bomo nič drugega počeli, samo napili se bomo.

— Pojdimo! Pojdimo!

In odšli smo za njim.

7

Pred Konšiljerovo hišo je bilo obrežje po večini polno žensk, ovac in mezgov, ker je bila popoldne onstran pristanišča senca večja, med-

ne s tem, kako so prevzeli števniko in druge naprave ter s tem oškodovali lastnike. To je bil vsekakor čuden ukrep, ki je globoko segel v žep posameznika. — „Vode primanjkuje“, to je bil letos splošen klic, ne le pri nas, ampak povsod. Pri centrali na poti na Podljabelj so zidali napravo električne sesalke, ki naj bi v kritičnih časih pomagala in nas preskrbela z vodo. Prišli so strokovnjaki z Dunaja in vse je bilo pripravljeno, da bo dovolj vode. Toda, ko je bilo že vse končano in je sesalka začela delovati, se je izkazalo, da vrelca ne da niti polovice tiste vodne količine, ki je bila predvidena in tako so šli „po vodi“ vsi nažrti. Iznenadenje pa je na strani prebivalstva, kakor tudi pri vseh tistih, ki so se trudili in delali nažrte z najboljšim namenom.

Vse kaže, da bo treba resno misliti na izgradnjo vodovoda od vrelca „Zlate vode“ iz tako imenovane Čepe.

Pinja ves. Dne 15. oktobra t. l. sta se poročila v Pinji vasi dva mlada zavedna naša človeka. Herman Jäger in Tildi Einspieler pd. Kanovčeva sta sklenila zvezo za življenje. Oba sta iz zavednih slovenskih družin. Herman je član Slovenskega prosvetnega društva v Škofljicah. Oba, ženin in nevesta, sta bila leta 1947 v prvi koroški brigadi na progi Šamac—Sarajevo, kjer sta pomagala pri gradnji nove Jugoslavije.

Med svate, sorodnike in znance so prihiteli na večer tudi ženinovi tovariši škofiški pevci, ki so hkrati tamburaši in so popoldne prej še svirali v Št. Jakobu na prireditvi folklorne skupine iz Ljubljane. Lepo in ubrano so zapeli, tudi ono našo „Njav čriez izaro“ ter tako doprinesli k prijetnemu ženitovanjskemu slavu. Poročencema je spregovoril nekaj v srce segajočih besed tovariš Janšej.

Hermanu in Tildi, možu in ženi, kličemo na mnoga srečna leta in pričakujemo, da bosta ostala tudi v naprej zvesta idealom svoje mladosti in tako vzgojila svoj naraščaj.

še sreče; črni oblak naše žalosti... Iz prvega rože; iz drugega solze... Iz nedriž nam bo začelo teči! Na čelo nam bo kapalo...

— Svetnica! Svetnica!

— Kako lepa je zdaj!

— Kaj še vidiš, Liva?

Hotela je vstati. Iztegovala je vrat, dvigala glavo, odpirala usta. Vsaka mišica njenega telesa je porihlevala.

— Vidim ga! Vidim... K nam prihaja. Voda mu sega do kolen. Vodo zajema. Škropi nas. Zaliva nas kakor rože. In povsod dži po dežju... Dvignite me!

Ko so jo dvignile, je kriknila v nenadnem strahu. Obraz se ji je skrivenčil.

— Kri! Kri! Otroka so zaklali. Dajte vode! Prinesite vode!

In začela je drgetati.

— To je vročica, ki jo povzroča žeja..

— Vode! Vode!

— Gorje nam in njej! Niti kapljice vode nimamo.

Tisti trenutek je planil Koščec pred dvoriščna vrata.

— Tu je voda, — je dejal.

— Kje pa?

— V tej hiši. V vodnjaku v kuhinji.

Nastal je hrup. Ko da se je tudi svetnica ob tej vesti iztreznila. Roke je iztegnila proti dolginu.

(Dalje)